Gemeente Amsterdam
Gemeenteraad
Gemeenteblad

R

Voordracht voor de raadsvergadering van

woensdag 30 september en donderdag 1 oktober 2020

Jaar	**2020**
Afdeling	**1**
Nummer	**1069**
Publicatiedatum	**23 september 2020**
Agendapunt	**8**
Datum besluit B&W	**25 augustus 2020**

Onderwerp

Vaststellen van de Percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte.

Met deze voordracht stellen wij u voor het volgende besluit te nemen:

Tekst van openbare besluiten wordt gepubliceerd

De gemeenteraad van Amsterdam
Gezien de voordracht van burgemeester en wethouders,

besluit

1. Tot vaststelling van de Percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte, die inhoudt dat bij vaststelling van investeringsbesluiten voor ontwikkelgebieden minimaal een half procent (0,5%) van de inrichtingskosten openbare ruimte in de grondexploitatie bestemd wordt voor kunst in de openbare ruimte.
2. Akkoord te gaan met de specificatie van de Amsterdamse Aanbestedingsregels voor kunstprojecten in de openbare ruimte, door het standaard toepassen van de (meervoudige) onderhandse procedure na voorafgaande selectie bij opdrachten voor kunst in de openbare ruimte.

Wettelijke grondslag

Artikel 147 en artikel 108 van de Gemeentewet.

Bestuurlijke achtergrond

In het coalitieakkoord 2018 ‘Een nieuwe lente en een nieuw geluid’ is uitgesproken dat er een percentageregeling komt bij nieuwbouw om kunst in de openbare ruimte in nieuwbouwgebieden te borgen. Dit is het voorstel voor die percentageregeling.

Onderbouwing besluit

Ad 1. Percentageregeling

Het college zet in op meer aandacht voor kunst in de openbare ruimte. De toevoeging van kunst draagt bij aan de kwaliteit van de inrichting van de openbare ruimte en de leefbaarheid in de stad. In het coalitieakkoord 2018 ‘Een nieuwe lente en een nieuw geluid’ is uitgesproken dat er een Stadscuratorium wordt ingesteld voor het bewaken van kunst in de openbare ruimte en dat er een percentageregeling komt bij nieuwbouw om kunst in de openbare ruimte in nieuwbouwgebieden te borgen. Het Stadscuratorium is per maart 2019 in werking getreden. Nu volgt de invoering van de percentageregeling.

In het Uitvoeringskader Kunst in de Openbare Ruimte 2018-2020 was de komst van een financieringsregeling voor kunst in ontwikkelgebieden al aangekondigd:
'Het college wil in deze gebieden alsnog inzetten op realisatie van kunst in de openbare ruimte. Voor de financiering zal een regeling worden opgezet die het mogelijk maakt een deel van de grondexploitatie in te zetten voor kunst in de openbare ruimte. Voortbouwend op de lijn van de percentageregelingen uit de tijd van de wederopbouw en stadsvernieuwing, ligt een regeling met een vast percentage van de grondexploitatie voor de hand. Dit biedt duidelijkheid naar alle betrokken partijen.'

In deze raadsvoordracht wordt de invulling en invoering van de percentageregeling geregeld.

Ontwikkelgebieden
Amsterdam kent een traditie waarbij kunst geïntegreerd wordt in de ontwikkeling van nieuwe gebieden. Dat gebeurde al ten tijde van het Plan Zuid van Berlage, de Westelijke Tuinsteden van het Amsterdamse Uitbreidingsplan en het Oostelijk Havengebied in de jaren negentig. Hierna is de vanzelfsprekendheid verdwenen. Nu Amsterdam weer plannen maakt om de stad uit te breiden met nieuwe gebieden zoals Sluisbuurt op Zeeburgereiland, Strandeiland en Havenstad, is het gewenst bij de inrichting van de nieuwe woongebieden ook te investeren in kunst in de openbare ruimte.

Om te garanderen dat kunst uiteindelijk een plek krijgt in de ontwerpen van nieuwe gebieden, moet kunst zo vroeg mogelijk in de planvorming worden meegenomen. In de Amsterdamse proces dat ruimtelijke plannen moeten doorlopen (het Plan- en Besluitvormingsproces Ruimtelijke Maatregelen, kortweg: Plaberum) zijn vier fasen onderscheiden: Verkenningsfase, Haalbaarheidsfase, Ontwerpfase en Uitvoeringsfase. Aan het einde van elke fase zal in een besluit aangegeven moeten worden hoe kunst geïntegreerd gaat worden in het desbetreffende gebied. De afweging moet beredeneerd worden (bijvoorbeeld op basis van de omvang en het toekomstig gebruik van het gebied). Indien er redenen zijn om geen kunst te realiseren (bijvoorbeeld omdat het projectgebied hiervoor te klein is) kan – beredeneerd – worden afgezien van een investering in kunst in de openbare ruimte. De beschrijving van de kunstopgave zal steeds concreter worden naarmate de ruimtelijke plannen gedetailleerder worden. Door kunst op te nemen in de besluiten die na elke fase van de planvorming worden genomen (Principebesluit, Projectbesluit, Investeringsbesluit), kan de realisatie van kunst ook meegenomen kan worden in de financiële dekking van de gebiedsontwikkeling (via de financiële paragraaf/grondexploitatie). De in te voeren percentageregeling heeft betrekking op de grondexploitatie[1].

Om de kunst in ontwikkelgebieden financieel mogelijk te maken wordt de Percentageregeling voor Kunst in de Openbare Ruimte ingevoerd:

- Uitgangspunt is een half procent (0,5 %) over de inrichtingskosten

[1] In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is een limitatieve kostenpostlijst opgenomen waarin staat welke kostensoorten in de grondexploitatie mogen worden opgenomen. Onder 'kosten aanleg voorzieningen' is 'kunst in de openbare ruimte' opgenomen als toegestane kostensoort.

openbare ruimte in de grondexploitatie bij vaststelling van een investeringsbesluit.
- Dit percentage is een ondergrens. Het percentage kan verhoogd worden als onderbouwd wordt dat het hieruit voortvloeiende bedrag niet toereikend is voor het project.
- De percentageregeling geldt na vaststelling voor alle nieuwe plannen waarvoor een Investeringsbesluit met grondexploitatie wordt genomen en voor bestaande grondexploitaties waarvan het zinvol en mogelijk is om kunst nog in de planvorming in te passen.

Om een beeld te krijgen van het bedrag dat beschikbaar komt voor kunst in de openbare ruimte is op basis van een aantal voorbeeld-gebieden met een grondexploitatie (grex) berekend wat het effect is bij toepassing van een half procent op de investering in de inrichting openbare ruimte.

Projectgebied	*Investering inrichting OR in grex (x mln €)*	*%*	*€*
Amstel III Campus	6,1	0,5%	30.500
Kop Weespertrekvaart	7,9	0,5%	39.500
Laan van Spartaan	12,6	0,5%	63.000
De Bongerd	21,5	0,5%	107.500
Centrumeiland	30,8	0,5%	154.000
Buiksloterham	58,0	0,5%	290.000
Sluisbuurt	86,6	0,5%	433.000

Dit levert over het algemeen werkbare bedragen op voor realisatie van kunstwerken in de nieuwe gebieden, in verhouding tot de omvang van het gebied. Dit is het minimale bedrag dat voor kunst in de openbare ruimte gereserveerd moet worden. Wanneer de ambitie hoger ligt, is het mogelijk met een goede onderbouwing het bedrag binnen de grondexploitatie te verhogen. Ook is het mogelijk het voor kunst beschikbare bedrag binnen een projectgebied te verhogen door aanvullende financiering uit andere bronnen (ontwikkelaars, kunstfondsen) te regelen.

Voor een juiste toepassing van de percentageregeling binnen de ontwikkelgebieden is in bijlage 1 opgenomen wie binnen de gemeente verantwoordelijk is voor de toepassing en hoe het proces verloopt.

Andere gebieden
De stad investeert naast de ontwikkelgebieden ook veel in bestaande gebieden. Ook hier kan de toepassing van kunst in de openbare ruimte leiden tot verbetering van de leefkwaliteit. Bij investeringen in ontwikkelbuurten, infrastructurele projecten en gemeentelijk vastgoed wordt nu niet gekozen voor het vastleggen van een vast percentage van de investeringen voor nieuwe kunstwerken. Het is wel altijd mogelijk om het principe van de Percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte binnen deze projecten toe te passen. Het kan dan functioneren als richtlijn. Dat betekent dat binnen een project minimaal een half procent van de investerings-, bouw- of inrichtingskosten voor kunst gereserveerd kan worden.

Ad 2. Aanbesteding en opdrachtverlening

Het creëren van kunst in de openbare ruimte van Amsterdam gebeurt in de meeste gevallen in opdracht van de gemeente. Het is een dienst die de kunstenaar aan de gemeente levert. Die dienst moet dan ook in principe voldoen aan het Inkoop en Aanbestedingsbeleid van de gemeente Amsterdam (2018). De selectiewijze en opdrachtverlening voor kunstwerken wijken echter sterk af van de procedures die worden gehanteerd bij bouw- of infrastructurele projecten. De selectie van kunstenaars en de opdracht om tot een kunstwerk te komen zijn niet in eenheden of normen te vatten, waarop getoetst kan worden. Bij de opdrachtverlening is de artistieke kwaliteit leidend in de keuze.

In de praktijk blijkt daarom niet voor iedereen duidelijk te zijn hoe de Amsterdamse aanbestedingsregels toegepast kunnen worden als het om kunstwerken gaat. Daarom wordt nu ten aanzien van de kunst in de openbare ruimte een specificatie van de aanbestedingsregels voorgesteld, zodat gewerkt kan worden volgens eenduidige en heldere richtlijnen.

Het Inkoop en Aanbestedingsbeleid van de gemeente Amsterdam bepaalt dat bij de keuze voor de juiste aanbestedingsprocedure drempelbedragen worden toegepast. Voor diensten zijn die:

Waarde van opdracht, drempel (excl. BTW)	Aanbestedingsvorm
0 tot € 50.000	Enkelvoudig op basis van een offerte
> € 50.000	Onderhands (meervoudig), eventueel na voorafgaande selectie (aanvraag van tenminste drie offertes)
> € 214.000	Europees aanbesteden (openbare of niet-openbare procedure)

Bij directe toepassing van deze regels op kunstopdrachten zou dit het volgende impliceren:
Wanneer een opdracht niet meer dan € 50.000 betreft, kan met één kunstenaar in zee kan worden gegaan.
Bij opdrachten tussen € 50.000 en € 214.000 kan een onderhandse aanbesteding plaatsvinden, waarbij eerst een voorselectie van tenminste drie kunstenaars kan worden gemaakt.
Bij opdrachten van meer dan € 214.000 zou een Europese aanbesteding moeten plaatsvinden, al dan niet openbaar.

De Europese aanbestedingsrichtlijnen kennen echter een uitzondering voor ‘sociale en andere specifieke diensten’[2]. Hierin staat dat er voor specifieke diensten een vereenvoudigde procedure geldt. Dit betreft onder andere ‘Scheppende en

[2] Richtlijn 2014/24/EU, bijlage XIV.

uitvoerende kunst- en literatuurdiensten' en 'Kunstwerken'[3]. Voor dit soort diensten geldt dat opdrachten onder de drempel van € 750.000 meervoudig onderhands aanbesteed mogen worden en dat van opdrachten boven de drempel van € 750.000 enkel een (voor)aankondiging en gunningsbericht moeten worden gepubliceerd.

Dat betekent dat voor alle kunstopdrachten boven de € 50.000 kan worden volstaan met een meervoudige onderhandse aanbesteding. En dat enkel voor opdrachten boven de drempel van € 750.000 een (voor)aankondiging en gunningsbericht moeten worden gepubliceerd.

Hoewel het voor opdrachten onder de € 50.000 niet verplicht is, verdient het ook bij deze opdrachten aanbeveling om ook aan meerdere kunstenaars een schetsopdracht te verstrekken. Hierdoor is een opdrachtgever niet gebonden aan het ontwerp van één kunstenaar, maar is het mogelijk op artistieke gronden een keuze te maken uit meerdere ontwerpen.

In bijlage 2 is opgenomen hoe bij kunst in de openbare ruimte de procedure ten aanzien van het verlenen van opdrachten aan kunstenaars verloopt.

Op grond van bovenstaande wordt voorgesteld in te stemmen met een specificatie van de Amsterdamse Aanbestedingsregels voor kunstprojecten in de openbare ruimte, door het standaard toepassen van de (meervoudige) onderhandse procedure na voorafgaande selectie bij opdrachten voor kunst in de openbare ruimte.

	Financiële paragraaf					
Grondexploitatie: Nee			Totale omvang krediet:	€		
			Financiële dekking:			
Investering: Nee			Totale omvang krediet:	€		
			Afschrijvingstermijn:			
			Gebruikt rentepercentage:	%		
			Looptijd krediet:			
Is de regeling kredieten van toepassing: Ja/Nee			Omvang aangevraagd krediet (excl BTW)	€		
Regeling Risicovolle Projecten van toepassing: Ja/Nee						
Zijn er risico's en zo ja, hoe worden deze beheerst?						
	Financiële gevolgen					
	Jaar T	T+1	T+2	T+3	T+4	Volgnummer
Kapitaallasten						
Overige exploitatielasten						
Baten						
Saldo ten laste van de algemene middelen						

[3] Scheppende en uitvoerende kunst- en literatuurdiensten: CPV-code 9231000-7, Kunstwerken: CPV-code 92311000-4.

Waarvan nog niet gedekt						

Toelichting

De gevolgen van de invoering van de Percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte zullen zichtbaar worden in de individuele grondexploitaties. De dekking van nieuwe kunstwerken die via deze regeling worden gerealiseerd vindt plaats via de grondexploitatie van het ontwikkelgebied waar het kunstwerk wordt geplaatst. De hoogte van die dekking is afhankelijk van de investeringskosten in de openbare ruimte binnen de grondexploitatie en verschilt dus per grondexploitatie. Precieze bedragen zijn daarom nu niet te geven, maar worden per ontwikkelgebied ter besluitvorming voorgelegd bij vaststelling van het Investeringsbesluit en de bijbehorende grondexploitatie.

Geheimhouding

N.v.t.

Stukken

Meegestuurd

Bijlage 1: Verantwoordelijkheden en proces percentageregeling.
Bijlage 2: Opdrachtverlening bij kunst in de openbare ruimte.
Bijlage 3: Advies Stadscuratorium op raadsvoordracht percentageregeling KiOR.
Bijlage 4: Toelichting op verwerking advies Stadscuratorium over Percentageregeling Kunst in de Openbare Ruimte.

Ter inzage gelegd

N.v.t.

Behandelend ambtenaar (naam, telefoonnummer en e-mailadres)

Onno van den Muysenberg, 06 – 20814676, o.van.den.muysenberg@amsterdam.nl

Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam

Femke Halsema, burgemeester Peter Teesink, secretaris